

Study of the story on the six areas of the document on the evolution of education among primary school children of the first period

Hamid Mortazavi^{*,1}, Mohsen Arami Ardakani², Seyyed Jamal Mirshamsi Ardakani³

1 Corresponding author, Assistant Professor, Department of Educational Management, Farhangian University, PO Box 889_14665, Tehran, Iran, h.mortazavii@cfu.ac.ir

2 Teacher student of Bachelor of Elementary Education, Farhangian Shahid Paknejad University, Yazd, Iran, mr.mohsenarami@gmail.com

3 Teacher student of Bachelor of Elementary Education, Farhangian Shahid Paknejad University, Yazd, Iran, mirshamsys@gmail.com

ABSTRACT

Keywords:

Education
story
transformation document
six domains
elementary children
learning.

Stories reflect a person's view of existence and their surrounding environment, and for this reason, storytelling is a means of transmitting and teaching customs and traditions from one generation to another. The child's inherent desire to hear stories has led to storytelling being recognized as one of the educational and developmental methods throughout different eras. This research investigates the impact of using stories on the learning outcomes of students in the six dimensions outlined in the education transformation document. In order to achieve the research objective, this article introduces and explains the representations of the impact of storytelling on learning, the methods of storytelling, and the practice of oral storytelling in the learning process of the six domains of the educational transformation document among students. Additionally, the collected stories in this article are presented in a classified manner. The statistical population of this research includes storybooks from 2009 to 2023 and articles from 2009 to 2021. Nineteen books and ten articles were selected as samples. The data for this research were collected using qualitative methods, specifically case study and library research, through reliable sources, books, and scientific websites. In this study, stories suitable for the six educational domains were qualitatively examined, and based on the research and findings, storytelling has a significant impact on learning. Furthermore, storytelling increases the attractiveness of our subject matter, which is the education of the six educational domains, and aids in memorizing that topic. The results indicate that the best storytelling methods allow children time for analysis and utilize creative and expressive performances.

¹ Corresponding author:
h.mortazavii@cfu.ac.ir

Received: 12 February 2025
Reviewed: 12 March 2025
Accepted: 19 May 2025
Published: 25 May 2025
PP: 63-78

ISSN (Online): 2645-7164

DOI: 10.48310/EDUP.2025.18989.1427

Citation (APA): H. Mortazavi, M. Arami Ardakani, S.J. Mirshamsi Ardakani (2025). Study of the story on the six areas of the document on the evolution of education among primary school children of the first period. *Journal Teacher Education Policy Studies*, 7(1), 63-78. <https://doi.org/10.48310/EDUP.2025.18989.1427>

بررسی تأثیر داستان بر یادگیری ساحت‌های شش‌گانه سند تحول آموزش و پرورش در بین کودکان ابتدایی دوره اول

حمید مرتضوی*^۱، محسن آرامی اردکانی^۲، سیدجمال میرشمسی اردکانی^۳

۱. استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹_۱۴۶۶۵ تهران، ایران. h.mortazavii@cfu.ac.ir

۲. کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان شهید پاکنژاد، یزد، ایران. mr.mohsenarami@gmail.com

۳. کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان شهید پاکنژاد، یزد، ایران. mirshamsys@gmail.com

چکیده

داستان منعکس‌کننده نگاه انسان به جهان هستی و محیط پیرامون اوست و به همین دلیل قصه‌گویی، راهی برای انتقال و آموزش آداب و رسوم و سنن از نسلی به نسل دیگر است و میل ذاتی کودک به شنیدن قصه موجب شده است تا قصه‌گویی به‌عنوان یکی از روش‌های آموزشی و تربیتی در طول عصرهای مختلف مورد توجه باشد. پژوهش حاضر بررسی تأثیر استفاده از داستان بر میزان یادگیری دانش‌آموزان را در ساحت‌های شش‌گانه سند تحول آموزش و پرورش بررسی می‌کند. به منظور تحقق هدف پژوهش، مقاله حاضر از سویی به معرفی و تبیین بازنمودهای تأثیر داستان بر یادگیری و شیوه‌های داستان‌گویی و تمرین بیان شفاهی داستان در فرایند یادگیری ساحت‌های شش‌گانه سند تحول نزد دانش‌آموزان می‌پردازد و از سویی دیگر، داستان‌های جمع‌آوری شده در این مقاله به‌صورت طبقه‌بندی شده آمده است. جامعه آماری این تحقیق کتاب داستان‌هایی از سال ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۲ و مقالات بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۰ مورد مطالعه قرار گرفت. ۱۹ کتاب و ۱۰ مقاله به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های این پژوهش با روش کیفی به روش تحقیق موردی و کتابخانه‌ای و جمع‌آوری داده‌ها از طریق منابع و کتاب و سایت‌های معتبر علمی انجام شده است. در این پژوهش داستان‌هایی که مناسب ساحت‌های آموزشی شش‌گانه باشد مورد بررسی قرار گرفت و با توجه به یافته‌ها، داستان تأثیر بسزایی بر یادگیری دارد. همچنین داستان باعث افزایش جذابیت محتوای مورد نظر ما یعنی آموزش ساحت‌های تربیتی شش‌گانه می‌شود و برای به‌خاطر سپاری آن موضوع کمک می‌کند. نتایج نشان می‌دهد بهترین روش‌های قصه‌گویی این است که کودک زمان برای تحلیل داشته باشد و از نمایش‌های خلاق و تخیلی استفاده شود.

واژه‌های کلیدی:

آموزش و پرورش

داستان

سند تحول

ساحت‌های شش‌گانه

کودکان ابتدایی

یادگیری.

۱. نویسنده مسئول:

h.mortazavii@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۲۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۳/۴

شماره صفحات: ۶۳ - ۷۸

مقدمه

در نظام‌های آموزشی پویا، عناصر متعددی همچون معلمان، امکانات، سیاست‌گذاران و ساختارهای مدیریتی نقش مؤثری در فرآیند یاددهی - یادگیری ایفا می‌کنند. در این میان، محتوای آموزشی که به شکل مستقیم در قالب کتاب‌های درسی به فراگیران منتقل می‌شود، یکی از مؤثرترین عناصر محسوب می‌شود. در نظام متمرکز آموزش و پرورش ایران، کتاب‌های درسی نقش محوری در انتقال مفاهیم علمی، ارزشی و مهارتی دارند و بازتاب‌دهنده‌ی نگرش رسمی نظام آموزشی نسبت به تربیت نسلی توانمند به شمار می‌روند. اهمیت این نقش به‌ویژه در مقطع ابتدایی - به‌عنوان دوران بنیادین شکل‌گیری شخصیت، باورها و نگرش‌های کودکان - دوچندان می‌شود؛ چراکه کیفیت محتوای کتاب‌های درسی در این دوره، تأثیر مستقیمی بر تربیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی آنان خواهد داشت (نوریان، ۱۳۸۶؛ شکوهی، ۱۳۸۷).

در سال‌های اخیر و در پی تصویب اسناد بالادستی همچون «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» (۱۳۹۰)، ضرورت بازنگری در محتوای کتاب‌های درسی و توجه به تحقق ساحت‌های شش‌گانه تربیتی، بیش از پیش مورد تأکید قرار گرفته است. این ساحت‌ها عبارت‌اند از: ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی؛ ساحت علمی و فناورانه؛ ساحت اقتصادی و حرفه‌ای؛ ساحت زیستی و بدنی؛ ساحت اجتماعی و سیاسی و ساحت زیباشناختی و هنری. هر یک از این ساحت‌ها نقشی مکمل در شکل‌گیری هویت چندبعدی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند و مستلزم بهره‌گیری از شیوه‌های آموزشی متناسب با ویژگی‌های رشد کودک هستند.

در این میان، «قصه» به‌عنوان یکی از قدیمی‌ترین و مؤثرترین ابزارهای تربیتی، ظرفیت بالایی برای آموزش غیرمستقیم مفاهیم تربیتی دارد. داستان‌ها می‌توانند با استفاده از زبان کودکان، مفاهیم انتزاعی را به تجربیات ملموس تبدیل کرده و در رشد ابعاد اخلاقی، اجتماعی، شناختی و حتی جسمانی کودکان نقش داشته باشند (جوکار و همکاران، ۱۴۰۱؛ پودات، ۱۳۹۸؛ ذکریایی و همکاران، ۱۳۸۷). با این حال، شواهد نشان می‌دهد که در محتوای رسمی آموزشی، به‌ویژه در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، از ظرفیت‌های داستان برای پوشش جامع ساحت‌های تربیتی بهره‌برداری کافی نشده است.

بر همین اساس، سؤال اصلی این پژوهش آن است که آیا می‌توان از داستان‌های هدفمند و متناسب با ساحت‌های شش‌گانه‌ی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به‌عنوان شیوه‌ای مؤثر در آموزش مفاهیم تربیتی به دانش‌آموزان دوره ابتدایی بهره برد؟ به‌منظور بررسی دقیق‌تر این مسئله و دستیابی به تحلیلی جامع، سه سؤال فرعی به‌عنوان زیرمجموعه‌های این پرسش اصلی مطرح می‌شوند؛ نخست آن‌که، کدامیک از ساحت‌های تربیتی بیشترین قابلیت آموزش از طریق داستان را دارند؟ دوم، چه ویژگی‌هایی باید در داستان‌های آموزشی وجود داشته باشد تا با هر یک از ساحت‌های تربیتی هم‌خوانی و تناسب لازم را پیدا کند؟ و در نهایت، میزان اثربخشی قصه‌گویی بر یادگیری و تثبیت مفاهیم تربیتی در دانش‌آموزان چگونه قابل ارزیابی است؟ پاسخ به این سؤالات با رویکردی قیاسی - استقرایی، زمینه‌ای برای تحلیل ظرفیت‌های تربیتی داستان در نظام آموزش رسمی فراهم می‌سازد.

پیشینه تحقیق

قصه‌گویی همواره به‌عنوان ابزاری مؤثر در فرآیند تربیت و آموزش در فرهنگ‌های مختلف شناخته شده و نقش آن در ارتقای مهارت‌های شناختی، زبانی، هیجانی، اجتماعی و حتی علمی کودکان به اثبات رسیده است. با این حال، بررسی پیشینه‌های مرتبط نشان می‌دهد که اغلب این پژوهش‌ها با رویکردی تک‌بعدی به این پدیده پرداخته‌اند و ارتباط نظام‌مند میان قصه‌گویی و ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را به‌صورت یکپارچه و تحلیلی مورد بررسی قرار نداده‌اند.

مطالعه جوکار و همکاران (۱۴۰۱) با تمرکز بر رشد خلاقیت کودکان نشان داد که قصه‌گویی موجب گسترش

واژگان، تقویت تخیل و پرورش خلاقیت می‌شود. این یافته‌ها مستقیماً به ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری و تا حدی ساحت عاطفی-اجتماعی سند تحول ارتباط دارند. باین‌حال، در این پژوهش نسبت بین زیرمؤلفه‌های خلاقیت و سایر ابعاد تربیتی مانند تفکر انتقادی، هویت دینی، سلامت بدنی، سواد مالی و ... به صورت دقیق بررسی نشده است. در واقع، این تحقیق از مدل تحلیلی منسجمی برای پیوند دادن مفاهیم قصه با سایر ساحت‌ها استفاده نکرده است.

در پژوهش پودات (۱۳۹۸)، تأثیر قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش هیجانی دانش‌آموزان مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج نشان دادند که قصه با تحریک همدلی و تقویت روابط اجتماعی، نقش مهمی در ساحت تربیت اجتماعی-سیاسی ایفا می‌کند. این مطالعه با زیرمؤلفه‌هایی همچون تعاملات بین‌فردی، تحمل تفاوت‌ها و حل تعارض‌ها هم‌راستا بوده اما همچنان سایر ساحت‌ها، به‌ویژه ساحت اقتصادی، زیستی-بدنی و اعتقادی در آن غایب است. همچنین، اشاره پودات به ضرورت اجرای برنامه‌های قصه‌محور در مناطق محروم، می‌تواند مدخلی برای تحلیل عدالت تربیتی و ساحت اقتصادی باشد، اما در متن تحقیق به مدل مفهومی یا رویکردی ساختارمند برای این پیوندها اشاره نشده است.

ذکریایی و همکاران (۱۳۸۷) در بررسی اثر قصه و نمایش خلاق بر خلاقیت هنری دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی به این نتیجه رسیدند که قصه‌گویی ابزار پرورش استعداد‌های هنری است. این یافته مستقیماً در راستای ساحت زیباشناختی قرار دارد. باین‌حال، این مطالعه از الگوی تلفیقی بهره نگرفته و تعامل این نوع خلاقیت با مؤلفه‌های هویت فرهنگی، اعتقادی یا مسئولیت‌پذیری اجتماعی مورد غفلت واقع شده است.

در پژوهش یونس و اسماعیل (۲۰۱۸)، قصه به‌عنوان ابزاری برای آموزش علوم و ریاضیات در کلاس معرفی شده است. این یافته‌ها با ساحت علمی-فناورانه مرتبط هستند، به‌ویژه با زیرمؤلفه‌هایی نظیر حل مسئله، تفکر تحلیلی و درک مفاهیم علمی؛ اما این پژوهش نیز از تحلیل تعاملی میان علوم و سایر حوزه‌های تربیتی، نظیر اخلاق علمی، سلامت یا اقتصاد خانواده غفلت کرده و دیدگاه تک‌رشته‌ای را دنبال کرده است.

با نگاهی تلفیقی به پیشینه‌های بررسی‌شده، می‌توان چند الگوی تکرارشونده و ضعف ساختاری در رویکردهای پژوهشی شناسایی کرد که نشان‌دهنده نگاه محدود و ناپوسته به کارکردهای تربیتی قصه‌گویی است. نخست، اغلب این مطالعات رویکردی تک‌ساحتی داشته‌اند؛ به‌عبارت دیگر، صرفاً به تأثیر قصه‌گویی بر یکی از ساحت‌های تربیتی چون علمی، هنری یا اجتماعی پرداخته‌اند و سایر ابعاد مغفول مانده‌اند. این نگاه موضوع‌محور باعث شده است که ظرفیت چندبعدی قصه‌گویی به‌عنوان ابزاری جامع در تربیت نادیده گرفته شود.

دومین الگوی شناسایی‌شده، فقدان توجه به روابط بین‌ساحتی در ساختار پژوهش‌هاست. هیچ‌یک از مطالعات پیشین به بررسی تعاملات درونی میان ساحت‌های تربیتی نپرداخته‌اند؛ برای مثال، رابطه میان تجربه زیباشناختی در داستان و ارتقای حساسیت اجتماعی یا ارتباط میان درک مفاهیم علمی و پرورش باورهای اعتقادی در بافت روایی داستان‌ها مورد توجه قرار نگرفته است. این موضوع حاکی از غیبت نگاه سیستمی و ارتباطی در طراحی و تحلیل مطالعات پیشین است.

سوم، پژوهش‌های موجود معمولاً فاقد مدل مفهومی منسجم و چارچوب نظری تلفیقی بوده‌اند. آن‌ها بدون انطباق ساختار داستان با مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، صرفاً به بررسی سطحی یا توصیفی کارکردهای قصه بسنده کرده‌اند. این نقیصه باعث شده است که تبیین نظری دقیقی از چگونگی هم‌راستایی مفاهیم داستانی با اهداف کلان تربیتی به دست نیاید.

چهارمین ضعف عمده، در حوزه تحلیل محتوای داستانی مشاهده می‌شود. در اغلب پژوهش‌ها تحلیل داستان‌ها از سطح توصیف عناصر ظاهری فراتر نرفته و فاقد کدگذاری هدفمند و تربیت‌محور بوده است. به‌عبارت دیگر، عناصر روایی مانند شخصیت‌پردازی، پیرنگ، کشمکش و پیام اخلاقی بدون اتصال نظام‌مند به مؤلفه‌های تربیتی بررسی گردید. در نتیجه این تحلیل ساختاری، می‌توان خلأ پژوهشی روشنی را ترسیم کرد: تاکنون هیچ پژوهشی به‌طور جامع، تلفیقی و نظام‌مند به بررسی نقش قصه‌گویی در پوشش هم‌زمان و درهم‌تنیده‌ی شش ساحت تربیتی سند تحول

بنیادین نپرداخته است. این نقصان زمانی مشهودتر می‌شود که توجه کنیم هیچ مطالعه‌ای به دنبال پیوند مستقیم میان ساختار درونی داستان‌ها - از جمله شخصیت‌پردازی، تعلیق، گره‌افکنی، کنش اخلاقی و فضای داستان - با زیرمولفه‌های تربیتی نبوده است.

از سوی دیگر، نبود الگویی برای شناسایی هم‌پوشانی، تضاد یا تعامل میان ساحت‌های تربیتی در بافت داستان نیز در ادبیات پژوهش محسوس است. همچنین مطالعات پیشین از ارائه راهکارهای کاربردی برای انتخاب، اقتباس یا تولید داستان‌هایی با ظرفیت تربیتی جامع و متوازن بازمانده‌اند.

بر همین اساس، پژوهش حاضر در پی آن است که این خلأ نظری و عملی را پر کند و با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، الگویی راهبردی طراحی کند که نشان دهد چگونه می‌توان از طریق قصه‌گویی، مفاهیم تربیتی مرتبط با ساحت‌های شش‌گانه سند تحول را به شیوه‌ای مؤثر، هدفمند و کاربردی در فرایند آموزش و پرورش به کار گرفت. این هدف نه تنها به تعمیق کارکردهای آموزشی قصه‌گویی می‌انجامد، بلکه می‌تواند راه را برای تحول در طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر روایت نیز هموار سازد.

مبانی نظری

تعریف قصه

قصه و داستان در لغت به معنای حکایت، داستان و سرگذشت آمده است (معین، ۱۳۷۵). قصه در اصطلاح به سخن یا نوشته‌ای گفته می‌شود که از روزگاران قدیم در آن شخصیت‌های گوناگون خیالی یا واقعی، ماجراهایی می‌آفرینند. قصه‌ها از روزگاران قدیم برای آموزش، انتقال تجربه‌ها و تاریخ هر قوم از نسلی به نسل دیگر پدید آمده‌اند (شورای کتاب کودک، فرهنگ‌نامه ادبیات کودکان و نوجوانان). امروزه در زبان فارسی گاه به‌جای داستان کوتاه یا به‌جای داستان‌نویسی، قصه‌نویسی می‌گویند (امینی و همکاران، ۱۳۹۷).

بهترین روش قصه‌گویی کدام است؟

در این زمینه روش‌های متفاوتی وجود دارد از جمله اینکه لازم است بعد از گفتن هر قصه یا هنگام قصه‌گویی به کودک فرصت دهیم به قصه فکر کند و درباره آن حرف بزند. این روش از نظر عاطفی و عقلی برای کودک بسیار مفید است. برای اینکه داستان توجه کودک را جلب کند بهتر است سرگرم‌کننده باشد و کنجکاوی او را برانگیزد؛ همچنین لازم است تخیل کودک را فعال کند تا به او کمک کند توانایی ذهنی‌اش را افزایش و احساساتش را توضیح دهد. بهتر است داستان با همه جنبه‌های شخصیتی کودک ارتباط داشته باشد و از نیازهای کودکانه وی سوءاستفاده نکند. قصه باید نیازهای درونی کودک را جدی بگیرد و اعتماد او را به خود و آینده‌اش تقویت کند. آگاهی دادن به کودک؛ دنیایی که در آن زندگی می‌کند؛ پرورش عادت‌های مفید؛ ایجاد عزت‌نفس و حس استقلال‌طلبی و گسترش خلاقیت از مهم‌ترین هدف‌هایی است که در قصه‌گویی برای کودک دنبال می‌شود.

قصه‌گویی با روش‌های متفاوتی قابل اجرا است از جمله می‌تواند با استفاده از ابزارهای مختلفی که به محتوای قصه ارتباط دارد آن داستان را سروسامان داد. با استفاده از حرکات و میمیک صورت و صدای مؤثر و رسا که شیوایی در طنین وجود دارد می‌تواند مخاطب خود را که کودک است به چالش بکشد و او را جذب خود بکند. بدین صورت که به او قدرت فکری بدهد تا فکر کند و از نظر فکری و از نظر عاطفی احساس کند که او را بیدار کند. بهتر است که داستان برای کودک حالت سرگرم‌کننده داشته باشد و حس کنجکاوی او را برانگیخته سازد و اینکه بتواند تخیل او را درگیر کند (صیادی زاده و صفری، ۱۳۹۷).

تأثیرات قصه‌گویی بر یادگیری

در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی داستان و قصه نقش بسیار مهمی در تکوین شخصیت کودک دارد. از طریق قصه‌ها و

داستان‌های خوب کودک به بسیاری از ارزش‌های اخلاقی مانند پایداری، شجاعت، نوع‌دوستی، امیدواری و... پی می‌برد. ارزش‌هایی هستند که هستی مرکزی بسیاری از قصه‌ها و داستان‌ها را تشکیل می‌دهند: پرورش حس زیبایی‌شناسی در کودک، متوجه ساختن کودک به دنیایی که اطرافش را فراگرفته، پرورش عادات مفید در کودک، تشویق حس استقلال‌طلبی و خلاقیت در کودک. داستان منعکس‌کننده نگاه انسان به جهان هستی و محیط پیرامون اوست و به همین دلیل قصه‌گویی راهی برای انتقال و آموزش آداب و رسوم و سنن از نسلی به نسل دیگر است. میل ذاتی کودک به شنیدن قصه موجب شده است تا قصه‌گویی به‌عنوان یکی از روش‌های آموزشی و تربیتی در طول اعصار مورد توجه باشد. کودک در داستان مایه زندگی خود را می‌یابد و خصوصیات رفتاری افراد را درک می‌کند. لازم به ذکر است که معلمین در نظام‌های آموزشی باید بدانند که بین اجرای فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پرورشی و فوق‌برنامه ارتباطی بسیار عمیق وجود دارد. ممکن است بسیاری از معلمین برای بچه‌های خود در خانه قصه بگویند و با شناختی که از او دارند درباره علایق، ترس‌ها یا محبت‌هایش قصه بگویند؛ اما قصه در مدرسه ویژگی‌های خاص خود را دارد و شکل ارائه آن متفاوت است. قصه در مدرسه شور و عاطفه بیشتری را می‌طلبد و باید به کودک آزادی عمل بیشتری داده شود. قصه با توجه به نیازهای فطری مخاطب فرق می‌کند، برای این منظور باید کتاب‌های درسی سرشار از ادبیاتی غنی و مفید باشد. این ادبیات باید با مدیریت و برنامه آموزشی هم‌سو بوده و در برنامه تحصیلی خللی وارد نکند. معلم می‌تواند با قصه به دانش‌آموزان مهارت‌های پژوهشی را بیاموزد. می‌تواند گوش سپردن به قصه و برانگیختن کودکان را با آن‌ها تجربه کند. همچنین داستان، یادگیری و به خاطر سپاری بهتری را برای دانش‌آموزان به عمل می‌آورد (مهدی مقدم و همکاران، ۱۴۰۱).

قصه و تأثیر آن بر کودک

داستان و قصه می‌تواند ارزش‌ها را در کودکان درونی کند ارزش‌هایی که منجر به ایجاد هویت اسلامی در آن‌ها شود. باید برای کودکان داستان‌هایی از ارزش‌های مختلف اسلامی تعریف کرد. هر داستان ارزشی را عنوان می‌کند و مربی می‌تواند با گفتن داستان برای کودک ارزش مورد نظر را به او نزدیک‌تر کند. کلبرگ یکی از روانشناسان مطرح آمریکایی معتقد است اگر مسائل غامض اخلاقی و پاسخی که دیگران به آن مسائل می‌دهند براساس ساختار اخلاقی مناسب ارائه نشود، باعث تضاد شناختی و عدم تعادل در کودک می‌شود. داستان، یک معلم جذاب و دوست‌داشتنی است که کودک را با انواع فرهنگ‌ها و معرفت‌ها آشنا می‌سازد و تجارب ارزنده‌ای در اختیار او قرار می‌دهد. از بهترین عوامل تشویق کودکان به آموزش، دوست داشتن مدرسه است. داستان، کودک را به بیداری و دقت، تحمل و تأمل و کنترل فکر که همگی برای تحصیل مدرسه‌ای رسمی (ضروری) هستند، برمی‌انگیزد. داستان دارای آثار اخلاقی است و به‌طور غیرمستقیم به تربیت اخلاقی او کمک می‌کند. داستان و داستان‌گویی روحیه را تهذیب و عاطفه زیبادوستی کودکان را تغذیه می‌کند؛ بنابراین قصه و داستان فرصتی را فراهم می‌کند که کودک را از طریق محتوا و شخصیت داستان، به کمال عاطفی و روانی برساند.

تأثیر قصه‌ها و داستان‌های تاریخی و مذهبی بر کودکان

داستان‌های تاریخی به کودکان کمک می‌کنند تا مفهوم بعد زمان را بهتر درک کنند. آنچه از ماجراها، آدم‌ها، رسوم، سنت‌ها، نحوه معیشت، زیست، جنگ‌ها، غم‌ها، شادی‌ها، بیم‌ها و امیدهای انسان‌های گذشته در تاریخ می‌آید، به کودک و نوجوان کمک می‌کند تا با تاریخ گذشته زندگی انسان‌ها و مردم کشورش، نحوه زیست مردمان گذشته و تفاوت زندگی امروز خود با آنان، بهتر آشنا شود و دریابد که انسان در طول تاریخ زندگی خود، چه رنج‌ها برده و چه تلاش‌ها کرده تا توانسته است زندگی خود را به سطح امروزی آن برساند. پی خواهد برد که راحتی و آسایش امروز او حاصل تلاش و رنج مستمر و بی‌وقفه نسل‌های بسیار، در طی قرون متمادی است (امینی و همکاران، ۱۳۹۷).

نقش آموزشی قصه در برنامه درسی دوره دبستان

هنر قصه‌گویی جایگاه خاصی در پیشبرد برنامه‌های آموزشی دارد و تجربیات واقعی و عملی شایانی در اختیار شنوندگان خود می‌گذارد. تأثیر این هنر به حدی است که دانشمندان تربیتی در قرون جدید از آن به‌عنوان روش اساسی در آموزش و پرورش پیش‌دبستانی و حتی سال‌های اولیه دبستان یاد می‌کنند. براساس تئوری‌های جدید آموزش و پرورش استفاده از وسایل توزیع و تشریح در تدریس اهمیت بسیار دارد و تأثیر این وسایل در یادگیری امری قطعی است. داستان‌گویی که در ردیف وسایل توزیع و تشریح مطرح است به تثبیت و افزایش معلومات کودکان و نوجوانان کمک می‌کند و به دلیل اینکه با طبیعت کودک نزدیکی دارد موضوع مطالب را جالب و دوست‌داشتنی نموده و با تحریک امیال طبیعی آنان و عواطفشان رغبت ایجاد می‌نماید. همچنین آموزش از طریق قصه‌گویی مطالب را زنده، شوق‌انگیز و جذاب می‌کند و به دلیل وجود رابطه بین گوینده و شنونده آموزش با محبت و صمیمیت متقابل توأم می‌گردد (مجیب، دهستانی، ۱۳۸۸).

قصه‌هایی که در این مقاله آن‌ها پرداخته شده با توجه به تقسیم‌بندی ساحت‌های تربیتی شش‌گانه آموزش و پرورش مربوط به دوره اول مقطع ابتدایی است. نمونه‌ای از داستان‌هایی هستند که می‌توان به کمک آن‌ها ساحت‌ها را تدریس کرد. قصه‌ها از نویسندگان معروف و به‌صورت طبقه‌بندی شده آورده شده است.

داستان‌هایی برای آموزش ساحت‌ها

۱- داستان‌های ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی

۱-۱- نام کتاب: باغ سبز نماز

توضیح کتاب: کودکان در این کتاب با شعرهایی ساده و دل‌نشین با این عبادت زیبا، نماز بیشتر آشنا می‌شوند (مهاجرانی، ۱۳۹۹).

۱-۲- نام کتاب: مجموعه کتاب‌های دوست عزیزم خدا

توضیح کتاب: برای کودکانی که کنجکاوند تا خدا را بشناسند، این کتاب با داستان‌های زیبایی که در آن آمده می‌تواند منبع مناسبی برای شناخت خدا باشد و همچنین کودکان را با جهان اطراف خودشان آشنا کند (مهاجرانی، ۱۴۰۰).

۱-۳- نام کتاب: مجموعه به من بگو خدا کیست؟

توضیح کتاب: ایمان به خدا مهم‌ترین پیام همه پیامبران و اثرگذارترین عقیده بر روح و روان و رفتار و کردار آدمی است. مجموعه «به من بگو خدا کیست؟» برای آشنا ساختن کودکان با این موضوع مهم اعتقادی نگاشته شده است. این مجموعه با ارائه یک دوره خداشناسی متناسب با ذهن و ظرفیت کودک به تقویت تربیت دینی می‌پردازد و بر دریافت‌های توحیدی و فطری او که هنوز با شبهه‌ها و اندیشه‌های ناپاک آلوده نگشته است تأکید می‌کند (حیدری ابهری، ۱۳۹۹).

۱-۴- نام کتاب: محمد(ص) مثل گل بود

توضیح کتاب: این کتاب اثری برای آموزش سبک زندگی پیامبر(ص) به کودکان است. این مجموعه، هر چهار حوزه ارتباط با خدا، ارتباط با خود، ارتباط با خلق (مردم) و ارتباط با خلقت را شامل می‌شود. چهل محور اصلی در سبک زندگی را با کودکان در میان می‌گذارد و همچنین معلمان می‌توانند با روش قصه‌گویی درست با این کتاب باعث رشد تفکر و پرورش هوش اخلاقی دانش‌آموزان بشوند (حیدری ابهری، ۱۴۰۰).

۲- داستان‌های ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی

۲-۱- نام کتاب: مجموعه کتاب‌های دعوا نکنیم، گفتگو کنیم

توضیح کتاب: این کتب به کودکان کمک می‌کنند تا درک کنند که می‌توان بدون جنگ و خشونت هم زندگی کرد. در این کتاب‌ها یک داستان ستیزه‌جویانه همراه با چند سرانجام گوناگون خشونت‌آمیز و نیز یک سرانجام دیگر راه‌حل صلح‌آمیز مطرح می‌شود که معلمان می‌توانند با روش صحیح بیان قصه‌ها به دانش‌آموزان، آن‌ها را به سوی راه‌حل‌های صلح‌آمیز سوق دهند و مورد استفاده برای حل مشکلات رفتاری کودکان باشد (ژیرارده، ۱۴۰۲).

۲-۲- نام کتاب: من حسادت نمی‌کنم

توضیح کتاب: کتاب‌های مهارت‌های زندگی مالی و یگانگت مانند من حسادت نمی‌کنم، زمانی دور از تکنولوژی، من نمی‌ترسم و... به کودکان مهارت‌های زندگی را به‌درستی می‌آموزد و معلمان گرامی با کمک گرفتن از این کتاب می‌توانند به دانش‌آموزان خود سبک زندگی سالم و درستی را به ارمغان بیاورند (ویگانگت، ۱۴۰۱).

۲-۳- نام کتاب: ماجراهای من و اژدها (خواستن و توانستن)

توضیح کتاب: در این کتاب کودکان از مجموعه ماجراهای من و اژدها، پسرچه داستان، به حیوان خانگی‌اش که یک اژدها است، آداب معاشرت یاد می‌دهد. او به دیگری دو که نام اژدهایش است، آموزش می‌دهد که در موقعیت‌های مختلف چطور برخورد کند. معلم‌ها می‌توانند با استفاده از این کتاب و داستان‌های جالب آن دانش‌آموزان را با این مهارت‌ها آشنا کنند. خویشتن‌داری، صبر کردن، شجاعت معذرت‌خواهی از جمله مهارت‌های نرمی هستند که به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا بتوانند بهتر زندگی کنند. این کتاب این مهارت‌ها را از رهگذر قصه و از زبان پسرچه داستان به کودکان آموزش می‌دهد (هرمن، ۱۴۰۰).

۲-۴- نام کتاب: جوانه‌های امید

توضیح کتاب: در کتاب جوانه‌های امید معلمان می‌توانند به دانش‌آموزان بیاموزند که جنگیدن در راه وطن تنها از یک طریق ممکن نمی‌شود؛ بلکه هرکس می‌تواند به سهم خود نقش مهمی در سربلندی کشورش داشته باشد. ممکن است کسی با مبارزه در جبهه‌ها از خاک سرزمینش دفاع کند و دیگری با آموختن علم و دانش به آباد کردن آن خاک کمک نماید.

کتاب جوانه‌های امید از تصمیم احمد و علی می‌گوید که بعد از تمام شدن جنگ و شهید شدن پدران‌شان می‌خواهند نقشی در پیشرفت ایران داشته باشند. آن‌ها ایران را خانه خود می‌دانند و از مادران خود آموخته‌اند که برای این خانه پهناور تلاش نمایند. همچنین در این کتاب معلمان می‌توانند حس میهن‌دوستی و عشق به شهدا را در دل دانش‌آموزان قرار دهند (کیمیایی، ۱۴۰۰).

۳- ساحت تعلیم و تربیت زیبایی‌شناسی و هنری

۳-۱- نام کتاب: زیبایی و هنر یعنی چه؟

توضیح کتاب: در این کتاب شش سؤال اساسی مطرح شده است تا کودکان تشویق شوند ایده‌های خود را با مهارت به کار گیرند و فراتر از ظواهر ببینند. با اینکه این کتاب گروه سنی ج است؛ ولی معلمان می‌توانند با استفاده از این کتاب سؤالاتی مثل:

آیا هنرمند در خلق کردن آزاد است؟

فایده هنر چیست؟

آیا هرکسی یک هنرمند است؟
آیا باید زیبایی را درک کنیم؟
آیا زیبایی در نظر همه یکسان است؟
چه چیزی زیباست؟

که در ذهن کودکان به وجود می‌آید را پاسخ دهند و کودکان را با هنر و زیبایی‌های دوران پیرامون خود آشنا کنند.

۲-۳- نام کتاب: کتاب سارا و برکه نیلوفر آبی

توضیح کتاب: تصاویر جذاب کتاب سارا و برکه نیلوفر آبی می‌تواند خلاقیت کودکان را پرورش دهد و به‌عنوان منبعی مفید و سرگرم‌کننده در مورد تاریخ هنر در اختیار کودکان قرار بگیرد. کتاب‌های سارا با هدف آشنایی با هنرمندان بزرگ و با زبانی روان سبک‌های هنری و نقاشان مطرح معروف را معرفی می‌کند (می‌هو، ۱۴۰۱).

۳-۳- نام کتاب: دایره کوچک خلاقیت

توضیح کتاب: داستانی درباره فکرهای نو، معلمان، مربیان و والدین با استفاده از این کتاب می‌توانند به کودکان بیاموزند که چطوری خلاق باشند و به چیزهای نو فکر کنند. با استفاده از این کتاب کودکان یاد می‌گیرند که اگر به‌اندازه کافی تلاش کنند می‌توانند در هر چیزی و هر کاری خلاقیت داشته باشند (آلبر، ۱۴۰۱).

۴-۳- نام کتاب: دایره کوچک استعداد

توضیح کتاب: داستانی درباره پیدا کردن راه، راه تو برای درخشیدن، آیا همه بااستعداد هستند؟ معلمان، مربیان و والدین می‌توانند با استفاده از این کتاب استعداد کودکان خود را پیدا کنند. کتاب با استفاده از تصویرسازی‌های زیبا راه‌های زیادی را که همه آدم‌ها می‌توانند با استفاده از یکی از آن‌ها در زندگی‌شان بدرخشند را به کودکان نشان می‌دهد (آلبر، ۱۴۰۱).

۴- داستان‌های ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای

۱-۴- نام کتاب: کتاب تاجر کوچولو

توضیح کتاب: یکی از مهم‌ترین نیازهای بشر امروزی توانمند شدن به سواد مالی است. سواد مالی، ترکیبی از باور و گرایش، دانش و مهارت، رفتار و عادت‌های مالی بسیار ساده است. تمام کسانی که با توانمند شدن به این سواد توانسته‌اند بهره بسیار عالی به دست بیاورند، آرزو کردند که ای‌کاش از خردسالی با این توانمندی‌های ارزشمند پرورش یافته بودند. امروزه به دست آوردن پول، حفظ پول، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، نیازمند دانش و مهارتی است که به سواد مالی شهرت یافته است. کتاب «تاجر کوچولو» کودکان را با بخشی از این سواد مالی آشنا می‌کند (العاقص، ۱۴۰۰).

۲-۴- نام کتاب: کتاب پس‌انداز پول

توضیح کتاب: مجموعه چهارجلدی «هوش مالی» بن هوبارد به کودکان کمک می‌کند تا با زبانی ساده با نقش پول در زندگی و مسئولیت‌پذیری مالی آشنا شوند و در این کتاب کودکان با شیوه و فواید پس‌انداز کردن پول آشنا می‌شوند (هوبارد، ۱۴۰۲).

۳-۴- نام کتاب: پول چیست؟

توضیح کتاب: در این کتاب کودکان با مفهوم و تاریخچه پول و با طرز استفاده از آن آشنا می‌شوند (هوبارد، ۱۴۰۲).

۴-۴- نام کتاب: دایره‌المعارف مشاغل برای کودکان (پدر من مادر من)

توضیح کتاب: در این کتاب کودکان با مشاغل مختلف آشنا می‌شوند و به آن‌ها کمک می‌کنند تا هویت شغلی مورد علاقه خود را پیدا کنند (کشاوری آزاد، ۱۳۹۲).

۵- ساحت تعلیم تربیت علم و فناوری**۵-۱- نام کتاب: آزمایش علمی با گیاهان**

توضیح کتاب: در این کتاب کودکان با حیطة پیرامون انواع آزمایش‌ها و گیاهان آشنایی پیدا می‌کنند. این کتاب به دانش‌آموزان در دروس علوم تجربی و حتی پیدا کردن استعدادشان در این رشته کمک می‌کند (اچ‌گری، ۱۴۰۲).

۵-۲- نام کتاب: علم و فناوری

توضیح کتاب: در این کتاب به‌صورت جامع به خیلی از سؤال‌های کودکان در مورد علوم مختلف همچون: علم، گیاهان، هوا و فضا، بدن‌شناسی و همچنین آشنایی با اصطلاحات مختلف مثل گرانش، نیرو، اصطکاک و... جواب داده می‌شود. آن‌ها را با این موضوعات آشنا می‌کند و همچنین در بعضی از صفحات این کتاب آزمایش‌هایی ساده و کوچک طراحی شده است تا کودک یا دانش‌آموز بتواند آن‌ها را انجام دهد و مسائل و مفاهیم علمی را به‌خوبی درک کند و یاد بگیرد (فرث، ۱۴۰۲).

۵-۳- نام کتاب: فکر کودک فلسفه

توضیح کتاب: این کتاب از ۵۵ قسمت تشکیل شده است. هر قسمت درباره یک موضوع فکری مهم سخن می‌گوید و این کتاب اندیشه کودک را با مسائل منطقی، اجتماعی، فلسفی و اخلاقی گوناگونی درگیر می‌کند و به رشد ذهن او مدد می‌رساند که می‌تواند روحیه پژوهشگری و تفکرمداری را در دانش‌آموزان و کودکان تقویت کند (حیدری ابهری، ۱۴۰۱).

۵-۴- نام کتاب: سیاره تو در آینده

توضیح کتاب: در این کتاب زندگی ۱۰ سال بعد زمین را پیش‌بینی می‌کند و به کودکان در هر صفحه یک ایده خلاقانه می‌دهد و یک پرسش درست یا غلط وجود دارد که این پرسش‌ها ذهن کودکان را به چالش می‌کشد و آن‌ها را با موضوعاتی علمی و فناوری آشنا می‌کند. راهکارهای علمی و ایده‌های خلاقانه‌ای در جهت رشد ذهن کودکان در دنیای علم و فناوری می‌دهد. برای مثال: احیای دوباره طبیعت، حفظ منابع، جلوگیری از فجایع طبیعی و در نهایت داشتن زندگی سالم (آماندا، ۱۴۰۱).

روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی و به روش تحقیق موردی انجام شده است. هدف از این تحقیق، تحلیل محتوای داستان‌هایی است که ظرفیت انتقال مفاهیم تربیتی ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را دارا هستند. به‌منظور انجام این تحلیل، از روش مطالعه کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای کیفی بهره گرفته شده است. جامعه پژوهش شامل کتاب‌های داستان تألیف‌شده در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۲ و همچنین مقالات علمی منتشرشده در حوزه تعلیم و تربیت در سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۰ بوده است.

انتخاب منابع داستانی و مقالات پژوهشی به‌صورت هدفمند (Purposeful Sampling) انجام شده و معیارهای مشخصی برای گزینش آن‌ها در نظر گرفته شده است. از جمله معیارهای انتخاب کتاب‌ها می‌توان به اصالت تألیف، شهرت نویسندگان به‌عنوان داستان‌نویسان کودک با سابقه حرفه‌ای، برخورداری از عناصر روایی غنی، و پتانسیل تربیتی

داستان بر مبنای مؤلفه‌های سند تحول اشاره کرد. در مجموع، ۱۹ کتاب داستان با بررسی میدانی و تحلیل تخصصی توسط تیم پژوهش انتخاب شد. همچنین، ۱۰ مقاله علمی معتبر نیز از مجلات مورد تأیید وزارت علوم و پایگاه‌های علمی نظیر SID، Noormags و Magiran انتخاب گردید که ملاک انتخاب آن‌ها، تمرکز بر پیوند میان ادبیات کودک و تربیت، برخورداری از رویکرد تحلیلی، و چاپ در مجلات علمی-پژوهشی دارای اعتبار علمی بود.

برای اعتباربخشی به داده‌ها، از تکنیک روایی صوری و تأیید محتوایی بهره گرفته شد. به این منظور، از نظرات ۵ نفر از متخصصان حوزه تعلیم و تربیت، ادبیات کودک و برنامه‌ریزی درسی استفاده گردید. این متخصصان دارای پیشینه علمی در تألیف، داوری یا تدریس در حوزه‌های مربوطه بوده و از میان اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها و کارشناسان باسابقه آموزش و پرورش انتخاب شدند. مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با این متخصصان انجام شد تا اعتبار و انطباق انتخاب منابع با اهداف پژوهش مورد ارزیابی قرار گیرد. همچنین، نظرات این افراد در طراحی چارچوب تحلیل مفهومی داستان‌ها و انطباق آن با ساحت‌های شش‌گانه به کار گرفته شد تا هم اعتبار محتوایی و هم غنای تحلیلی تحقیق تقویت شود.

یافته‌ها

پرسش‌های پژوهش

۱. کدام‌یک از ساحت‌های تربیتی بیشترین قابلیت آموزش از طریق داستان را دارند؟

بر اساس داده‌ها، می‌توان نتیجه گرفت که داستان‌های هدفمند و متناسب با ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین می‌توانند به‌طور مؤثری در آموزش مفاهیم تربیتی در دانش‌آموزان ابتدایی نقش‌آفرینی کنند. به‌ویژه، ساحت‌های تربیت زیبایی‌شناختی و هنری، تربیت اجتماعی-سیاسی، و تربیت علمی-فناورانه بیشترین قابلیت را در آموزش از طریق داستان دارند. این ساحت‌ها ارتباط مستقیمی با موضوعات همچون خلاقیت، توسعه مهارت‌های اجتماعی و هوش هیجانی، و آموزش مفاهیم علمی دارند که در بسیاری از پژوهش‌ها به آن اشاره شده است (جوکار و همکاران، ۱۴۰۱؛ پودات، ۱۳۹۸؛ یونس و اسماعیل، ۲۰۱۸)؛ اما برای سایر ساحت‌ها مانند ساحت اعتقادی، زیستی-بدنی، و اقتصادی، نیاز به مطالعه و تحلیل بیشتری وجود دارد تا الگوهای خاص و مؤثری برای آموزش این مفاهیم از طریق داستان شناسایی شود.

۲. چه ویژگی‌هایی باید در داستان‌های آموزشی وجود داشته باشد تا با هر یک از ساحت‌های تربیتی

هم‌خوانی و تناسب لازم را پیدا کند؟

ویژگی‌های ضروری برای تناسب داستان‌ها با ساحت‌های تربیتی شامل داشتن پیام‌های اخلاقی و تربیتی خاص، توجه به نیازهای شناختی و عاطفی کودک، و استفاده از عناصری مانند شخصیت‌پردازی و پیرنگ جذاب است. به‌طور خاص، برای ساحت‌های هنری و زیبایی‌شناختی، داستان‌ها باید تخیل کودک را فعال کنند و برای ساحت‌های اجتماعی-سیاسی، بر مباحثی نظیر همدلی، احترام به تفاوت‌ها، و تعاملات مثبت تأکید داشته باشند. برای ساحت علمی-فناورانه نیز، داستان‌ها باید زمینه‌های حل مسئله و تفکر تحلیلی را در کودک تقویت کنند. در این زمینه، انتخاب داستان‌ها باید متناسب با سطح رشد شناختی، اجتماعی، و عاطفی دانش‌آموزان باشد تا هر ساحت به‌طور مؤثر پوشش داده شود.

۳. میزان اثربخشی قصه‌گویی بر یادگیری و تثبیت مفاهیم تربیتی در دانش‌آموزان چگونه قابل ارزیابی

است؟

اثربخشی قصه‌گویی بر یادگیری و تثبیت مفاهیم تربیتی می‌تواند از طریق روش‌های متنوع ارزیابی همچون مشاهده تغییرات در رفتار و نگرش‌های اجتماعی، اندازه‌گیری تغییرات در مهارت‌های شناختی و عاطفی، و تحلیل بازخوردهای دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار گیرد. علاوه بر این، استفاده از ابزارهای ارزیابی مانند پرسش‌نامه‌ها، مصاحبه‌ها و

آزمون‌های عملی می‌تواند به‌طور مستقیم نشان دهد که آیا مفاهیم تربیتی از طریق قصه‌گویی به‌خوبی انتقال یافته و در ذهن دانش‌آموزان تثبیت شده است. از آنجاکه داده‌ها نشان‌دهنده نقش مؤثر قصه‌گویی در تقویت مهارت‌های اجتماعی و عاطفی است، می‌توان فرض کرد که این فرآیند به تثبیت مفاهیم تربیتی در دانش‌آموزان کمک خواهد کرد، به‌ویژه هنگامی که از داستان‌های متناسب با ساحت‌های تربیتی استفاده شود.

۴. چه داستان‌هایی برای ساحت‌ها مناسب هستند؟

در این پژوهش داستان‌هایی که مناسب ساحت‌های آموزشی باشد به روش کیفی موردی بررسی قرار گرفته‌اند و به‌صورت طبقه‌بندی‌شده در جدول زیر به‌صورت کامل آمده است.

جدول ۱. نام کتب جمع‌آوری‌شده با توجه به ساحت‌ها

ساحت‌های تربیتی	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	اجتماعی سیاسی	زیبایی‌شناسی و هنری	اقتصادی و حرفه‌ای	علم و فناوری
نام کتاب	باغ سبز نماز	مجموعه کتاب گفت‌وگو کنیم دعوا نکنیم	زیبایی و هنر یعنی چه؟	تاجر کوچولو	فکر کودک فلسفه
نام کتاب	مجموعه کتاب دوست عزیزم خدا	من حسادت نمی‌کنم	سارا و برکه نیلوفر آبی	پس‌انداز پول	آزمایش علمی با گیاهان
نام کتاب	به من بگو خدا کیست	ماجرای من و اژدها	دایره کوچک خلاقیت	پول چیست؟	علم و فناوری
نام کتاب	محمد مثل گل بود	جوانه‌های امید	دایره کوچک استعداد	دایره‌المعارف مشاغل برای کودکان	سیاره تو در آینده

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، بررسی نقش قصه‌گویی در یادگیری دانش‌آموزان با تأکید بر ساحت‌های شش‌گانه تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بود. یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل قصه‌های آموزشی در حوزه‌های اعتقادی، اخلاقی، علمی، اجتماعی، زیستی و هنری نشان داد که قصه‌گویی نه‌تنها ابزاری برای انتقال مفاهیم است، بلکه راهبردی کل‌نگر برای تسهیل یادگیری، درک و تثبیت مفاهیم تربیتی نیز به‌شمار می‌آید. بر اساس نتایج تحقیق، مشخص شد که استفاده از قصه در آموزش ساحت‌های تربیتی موجب افزایش جذابیت محتوا، مشارکت فعال‌تر دانش‌آموزان و بهبود فرآیند به‌خاطر سپاری مفاهیم می‌شود. این یافته با مطالعات جوکار و همکاران (۱۴۰۱)، پودات (۱۳۹۸) و ذکرایی و همکاران (۱۳۸۷) هم‌راستا است که همگی بر نقش قصه‌گویی در رشد خلاقیت، تخیل و تقویت یادگیری تأکید کرده‌اند. علاوه بر این، پژوهش حاضر نشان داد که بهره‌گیری از نمایش‌های خلاقانه، تصاویر و زمان کافی برای تحلیل داستان‌ها از سوی دانش‌آموز، تأثیر این روش را دوچندان می‌کند؛ نکته‌ای که در تحقیقات صیادی‌زاده و صفری نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

بر اساس نتایج این تحقیق، توصیه‌های مشخصی به‌طور مستقیم با هدف پژوهش قابل ارائه است. نخستین توصیه طراحی محتوای درسی با رویکرد قصه‌محور است که استفاده از قصه در دروس مرتبط با ساحت‌های تربیتی می‌تواند موجب افزایش درگیری شناختی دانش‌آموزان و ایجاد فضای جذاب‌تری برای یادگیری شود. دومین توصیه آموزش معلمان در زمینه فنون قصه‌گویی و روایت‌پردازی به‌عنوان یک مهارت آموزشی ضروری است، زیرا تسلط معلمان بر این مهارت می‌تواند فرآیند یادگیری دانش‌آموزان را تسهیل کرده و به ارتقای کیفیت آموزش کمک کند. سومین توصیه ترکیب قصه با سایر رسانه‌های آموزشی مانند نمایش، تصویر و بازی است که این ترکیب می‌تواند به ارتقای عمق یادگیری و تعامل بیشتر دانش‌آموزان در فرآیند آموزش منجر شود. در نهایت، توصیه چهارم طراحی برنامه‌های آموزشی ویژه مناطق محروم است، به‌طوری که تمرکز بر قصه‌گویی به‌عنوان ابزار جبرانی کمبود امکانات و محرک برانگیزاننده

یادگیری در این مناطق می‌تواند نقش مؤثری در ارتقای کیفیت آموزشی ایفا کند. در جمع‌بندی باید گفت که پژوهش حاضر توانست خلأ مطالعات پیشین را تا حدی پوشش دهد، چراکه برخلاف بیشتر پژوهش‌ها که تنها بر یک بعد از تأثیر قصه تمرکز داشته‌اند، این تحقیق توانست نگاهی چندساحتی بر مبنای سند تحول تربیتی ارائه دهد و قصه را به‌عنوان بستری برای آموزش جامع و اثربخش مطرح کند.

منابع

- ابهری حیدری، غلامرضا (۱۴۰۱)، فکر، کودک، فلسفه، قم: نشر جمال.
- اسپایرو روث، (۱۴۰۰)، علوم بزرگ برای چه‌های کوچک ترمودینامیک، ترجمه حمید جمالی هنجنی، تهران: شهر قلم.
- امینی، فاطمه؛ حسنعلی، حسین؛ امینی، مبینا (۱۳۹۷)، نقش قصه در ایجاد هویت اسلامی در کودکان، اولین همایش ملی هویت کودکان ایران اسلامی در دوره پیش‌دبستانی، ۳-۴-۶.
- اوجی نژاد، احمدرضا؛ مردانه، فاطمه؛ سلطانی، مریم (۱۴۰۱)، تأثیر آموزش داستان‌های فلسفی بر رویه پژوهشگری و یادگیری خود راهبر دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی، فصلنامه آموزش و پرورش متعالی، ۲(۴)، ۳۸.
- آماندا، توماس، (۱۴۰۱)، سیاره تو در آینده، ترجمه زهره ناطقی، ویراستار گروه ویراستاری نشر سرآمد، تهران: آموزشی سرآمد.
- برنیفی اسکار، (۱۳۸۸)، زیبایی هنر یعنی چه؟، ترجمه نیر احمدی آرزو، نشر شهرتاش.
- پودات، فاطمه. (۱۳۹۸). تأثیر قصه‌گویی بر پرورش مهارت، هوش و فعالیت‌های اجتماعی دانش‌آموزان. پژوهشنامه اورمزد، ضمیمه شماره ۴۹، ۶-۱۹.
- حیدری ابهری غلامرضا، (۱۴۰۰)، محمد(ص) مثل گل بود، اصفهان: بوستان فدک.
- حیدری ابهری، غلامرضا، (۱۳۹۹)، به من بگو خدا کیست؟، ترجمه محسن رضا حیدری، قم: نشر جمال.
- دایان آلبر، (۱۴۰۱)، دیره کوچک استعداد، ترجمه وحید توکل صدیقی، تهران: نشر آب.
- دایان آلبر، (۱۴۰۱)، دیره کوچک خلاقیت، ترجمه وحید توکل صدیقی، تهران: نشر آب.
- ذکریایی، منیژه و همکاران (۱۳۸۷). بررسی اثر اجرای برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی و نمایش (خلاق) بر خلاقیت و یادگیری دانش‌آموزان دختر پایه چهارم مقطع ابتدایی منطقه ۵ شهر تهران. پژوهشنامه تربیتی، ۴(۱۶)، ۱۹-۵۲.
- ژیرارده سیلوی، (۱۴۰۲)، گرگی دشمن گرگی دیگر (دعوا نکنیم گفتگو کنیم)، ترجمه فرزانه مهری، تهران: با فرزندان.
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوبه شورای عالی وزارت آموزش و پرورش (۱۳۹۰).
- شکوهی، غلامحسین، (۱۳۸۷)، تعلیم و تربیت و مراحل آن، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی: به نشر.
- صیادی زاده، کبری؛ صفری، مهدی، (۱۳۹۷)، بررسی شیوه‌های قصه و قصه‌گویی در کودکان، فصلنامه اورمزد، ۴(۳)، ۶-۷-۱۳.
- العاقوص مهندس، (۱۴۰۰)، تاجر کوچولو، ترجمه علیرضا سبحانی نسب، قم: نشر جمال.
- فالکن لینداسی، (۱۳۸۹)، دوباره نگاه کن، ترجمه روزبه تذهیبی، تهران: نشر نظر.
- فرث ریچل، (۱۴۰۲)، علم و فناوری، ترجمه ابراهیم عامل محرابی، ویراستار: پژمان واسعی، تهران: میچکا.
- قربانپورآرانی، حسین؛ زارعی، عباس؛ باقری سمیه، (۱۴۰۰)، مقایسه میزان توجه به ساحت‌های شش‌گانه تربیت در کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی قبل و بعد از اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۶(۶۲)، ۱۹۶-۱۷۹.
- کشاوری آزاد، مرجان، (۱۳۹۲)، دایره‌المعارف مشاغل (پدر من مادر من)، تهران: نشر شهر.
- کیمیایی صغرا، (۱۴۰۰)، جوانه‌های امید، اهواز: آفرینش مهر.

- گری سوزان، (۱۴۰۲)، *آزمایش علمی با گیاهان*، ترجمه مهتاب یعقوبی، ویراستار: فرزانه کریمی، تهران: موسسه نشر و تحقیقات ذکر، کتاب‌های قاصدک.
- مجیب فرشته، دهستانی نرگس، (۱۳۸۸)، تأثیر آموزش مفاهیم علوم تجربی به روش قصه‌گویی بر میزان یادگیری دانش‌آموزان دختر پایه اول ابتدایی شهر تهران سال تحصیلی. فصلنامه روانشناسی تربیتی ۸۶-۸۷، ۶۲.
- مهاجرانی سید محمد، (۱۳۹۹)، *باغ سبز نماز*، قم: نشر جمال.
- مهاجرانی سید محمد، (۱۴۰۰)، *مجموعه دوست عزیزم خدا*، قم: نشر کتابک.
- مهدی مقدم، امیرحسین و همکاران، (۱۴۰۱)، *جایگاه ادبیات داستانی با رویکرد قصه‌گویی در یادگیری دانش‌آموزان*، نشریه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۵(۵۷)، ۳۳-۶۶.
- می‌هو جیمز، (۱۴۰۱)، *سارا و برکه نیلوفر آبی*، ترجمه علی خاکباز، چکاد چاپ، پرستو قلمچی.
- نوریان، محمد (۱۳۸۶). تحلیل محتوای کتاب‌های فارسی اول دبستان در ایران، *روانشناسی تحولی*، ۳(۱۲)، ۳۵۷-۳۶۶.
- ویگانگت مالی، (۱۴۰۱)، *من حسادت نمی‌کنم*، ترجمه برزو سریزدی، تهران: صابرین، کتاب‌های دانه.
- هرمن استیو، (۱۴۰۰)، *ماجراهای من و اژدها (خواستن و توانستن)*، ترجمه اکرم کریمی، تهران: قدیانی، کتاب‌های بنفشه.
- هوبارد بن، (۱۴۰۱)، *پول چیست؟*، ترجمه رضا ابراهیمی، تهران: انتشارات فاطمی، کتاب طوطی.
- هوبارد بن، (۱۴۰۲)، *پس‌انداز پول*، ترجمه رضا ابراهیمی، تهران: انتشارات فاطمی، کتاب طوطی.
- Abhari Gholamreza Heydari, (2019), *Tell me who is God?*, (Translator: Mohsen Reza Heydari), Qom: Jamal Publishing. [In Persian]
- Abhari Heydari Gholamreza (1401), *thought, child, philosophy*, Qom: Jamal Publishing
- Al-Aqoos Mohand, (1400), *The Little Merchant*, (Translator: Alireza Sobhani Nesab), Qom: Nashr Jamal [In Persian]
- Alber, (1401), *The Small Circle of Creativity*, (Translator: Vahid Tawakkel Siddiqi), Tehran: Nashrab
- Amanda Thomas, 1401, *Your Planet in the Future*, (Translator: Zohreh Natghi, Editor: Sarmad Publishing Group), Sarmad Educational Tehran
- Amini Fatemeh, Hasan Ali Hossein, Amini Mobina (2017), *the role of stories in creating Islamic identity in children*, the first national conference on the identity of Iranian Islamic children in preschool, 3-4-6 [In Persian]
- Azad Marjan Agriculture, (2012), *Encyclopaedia of Jobs (My Father, My Mother)*, Tehran: Shahr Publishing House [In Persian]
- Bernifi Oskar, (1388), *What is the beauty of art?*, Nir Ahmadi Arzoo, Shahrtash Publishing
- Dayan Alber, (1401), *The Small Circle of Talent*, (Translator: Vahid Tawakkel Siddiqi), Tehran: Nashrab
- Dr. Ganji Hamzeh, Amirian Kamran, (2013), the effectiveness of teaching the model of optimism through storytelling on increasing academic achievement in primary school children, *Educational Sciences Quarterly*, 5(18), 35-36 [In Persian]
- Falcon Lindsay, (1389), *look again*, (Translator: Rozbeh Tazahibi), Tehran: Nazar
- Firth Rachel, (1402), *science and technology*, (translator: Ebrahim Amel Mehrabi, editor: Pejman Vasei), Tehran: Michka
- Gary Suzan, (1402), *scientific experiment with plants*, (translator: Mehtab Yagoubi, editor: Farzaneh Karimi), Tehran: Zikr Publishing and Research Institute, Kasedak Books
- Girarde Silvi, (1402), *The wolf is the enemy of the wolf, let's not medicate, let's talk*, (translator: Farzaneh Mehri), Tehran: with children

- Gurbanpour Arani Hossein, Zarei Abbas, Bagheri Samieh, (1400), comparison of the amount of attention paid to the six areas of education in Persian books for the primary period before and after the implementation of the document on the fundamental transformation of education. *Iranian Curriculum Studies Quarterly*, 16(62), 179-196
- Herman Steve, (1400), *Adventures of my words* (wanting and being able), (Translator: Akram Karami), Tehran: Qadiani, Banafshe books
- Heydari Abhari Gholamreza, (1400), *Muhammad (pbuh) was like a flower*, Isfahan: Bostan Fadak
- Horowitz Dave, (2017), *Tales of financial intelligence*, (Translator: Sudabah Farkhandeh), Tehran: Qadiani Publications [In Persian]
- Hubbard Ben, (1401), *What is money?*, (Translator: Reza Ebrahimi), Tehran: Fatemi Publishing House, Kitab Touti
- Hubbard Ben, (1402), *saving money*, Reza Ebrahimi, Tehran: Fatemi Publishing House, Tooti Book
- Karimi Mojtabi, (1401), *I am a Haj Qasim*, Qom: Jamal Publishing [In Persian]
- Kimia Soghara, (1400), *The Buds of Hope*, Ahvaz: Afarinesh Mehr [In Persian]
- Mehdi Moghadam, Amir Hossein et al, (1401), *The place of fiction literature with storytelling approach in students' learning*, *Journal of New Achievements in Humanities Studies*, 5(57), 33-66. [In Persian]
- Miho James, (1401), *Sara and Barkeh Nilofar Abi*, Ali Khakbaz, Chekad Chap, Prasto Ghalamchi
- Mohajerani Sayyed Mohammad, (1399), *Bagh Sabz Namaz*, Qom: Jamal Publishing [In Persian]
- Mohajerani Seyyed Mohammad, (1400), *God's Dear Friend Collection*, Qom: Kitabak Publishing House [In Persian]
- Mohajerani Seyyed Mohammad, (2015), *What is our God like?_16* (His works are accurate), Tehran: Qadiani, Banafsheh books. [In Persian]
- Mujib Fereshte, Dehestani Narges, (2008), the effect of teaching the concepts of experimental science by storytelling method on the learning rate of first grade female students in Tehran, academic year 2018-2018 [In Persian]
- Nooryan, Mohammad (2006). *Content analysis of first grade Persian books in Iran*, *Transformational Psychology*, 3(12), 357-366 [In Persian]
- Ojinejad Ahmadreza, Mardaneh Fatemeh, Sultani Maryam (1401), the effect of teaching philosophical stories on the research and self-directed learning of students of the second year of elementary school, *Transcendental Education Quarterly*, 2(4), 38 [In Persian]
- Sayadizadeh Kobari, Safari Dr. Mehdi, (2017), *investigation of stories and storytelling methods in children*, *Ormazd Quarterly*, (43), 6-7-13. [In Persian]
- Shokohi, Gholam Hossein, (2007), *Education and training and its stages*, Mashhad: Astan Quds Razavi Publications (to be published). [In Persian]
- Spiro Roth, (1400), *big science for small thermodynamics*, (Translator: Hamid Jamali Hanjani), Tehran: Shahr Qalam
- The document of the fundamental transformation of education approved by the Supreme Council of the Ministry of Education (2013)
- Vigant Mali, (1401), *I am not jealous*, (Translator: Barzo Serizdi), Tehran: Sabrin, Daneh Books

Zakariai Manijeh, Saif Naraghi Maryam, Shariatmadari Ali, Naderi Ezzatullah, (2007), Examining the Effect of Curriculum Implementation Using Storytelling and Creative Drama on the Creativity and Learning of Fourth Grade Female Students of Primary School District 5, Tehran, Azad University Educational Research Journal Bojnood Branch Islamic, 4(16), 40-42.